

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tallettajien saamisten turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa annetun lain 13 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tallettajien saamisten turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa annettua lakia. Ehdotuksen mukaan, jos säästökassatoimintaa harjoittava osuuskunta on tullut laissa tarkoitettulla tavalla maksukyvyttömäksi ennen 1.4.1995, myös 1.1.1994 jälkeen osuuskunnan

säästökassaan tehdyt talletukset turvataan lunastamalla niiden pääoma valtiolle. Esitys liittyy valtion vuoden 1995 lisätalousarvioon.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Kauppa liikettä harjoittavilla osuuskunnilla on Suomessa jo varsin pitkään ollut oikeus ottaa jäseniltään vastaan pankkitalletuksiin ehdoltaan rinnastettavia talletuksia. Tätä oikeutetaan osuuskunnat ovat harjoittaneet erityisenä säästökassatoimintana. Säästökassatoiminta alkoi vuosisadan alussa ja jo 1920-luvulla se laajeni käsittämään suurimman osan osuuskunnista.

Säästökassatoimintaa harjoittavat Suomessa Suomen Osuuskauppojen Keskusosuuskunnan (SOK) jäsenosuuskunnat. Aikaisemmin myös Osuuskunta EKA-yhtymä ja Osuusliike Elanto harjoittivat säästökassatoimintaa. Osuuskunta EKA-yhtymä joutui lopettamaan säästökassatalletusten vastaanottamisen sen tultua asetetuksi yrityksen saneerausmenettelyyn lokakuussa 1993. Osuusliike Elanto puolestaan joutui lopettamaan talletusten vastaanottamisen maaliskuussa 1995, kun osuuskunnassa alkoi yrityksen saneerausmenettely. Muut kuin kauppa liikettä harjoittavat osuuskunnat eivät ole harjoittaneet säästökassatoimintaa.

SOK:n jäsenosuuskunnista säästökassatoi-

mintaa harjoittavat 23 alueosuuskauppa ja 14 paikallisosuuskauppa. SOK:n jäsenosuuskunnissa säästökassatalletuksia on noin 1 090 miljoonaa markkaa (31.3.1995). Säästökassatalletuksia on vastaanotettu kaikkiaan noin 560 toimipisteessä. SOK:n jäsenosuuskuntien säästökassatalletusten vakuutena on kaksi keskinäistä takausrengasta. Alueosuuskaupat takaavat muiden alueellisten osuuskauppojen sitoumukset ja paikallisosuuskaupat muiden paikallisten osuuskauppojen sitoumukset. Keskinäisessä takaussitoumuksessa kukin osuuskauppa sitoutuu omavelkaiseen takaukseen vahingosta, joka syntyy tai uhkaa syntyä takausrengaaseen kuuluvan toisen osuuskaupan säästökassatallettajille sen johdosta, ettei osuuskauppa voi suorittaa jäsenilleen säästökassatalletuksiin perustuvia saamisia. SOK:n osuuskauppatarkastus tarkastaa ja valvoo säästökassatoimintaa valvomalla jäsenosuuskuntiansa vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta. Tarkastusta ohjaa ja valvoo valtiovarainministeriö.

Osuusliike Elanto harjoitti säästökassatoimintaa 15.3.1995 asti, jolloin osuuskunta jätti Helsingin käräjäoikeudelle hakemuksen yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/93)

tarkoitettun saneerausmenettelyn aloittamisesta osuuskunnassa. Helsingin käräjäoikeus päätti 27.3.1995, että Osuusliike Elannossa alkaa saneerausmenettely.

Osuusliike Elannon säästökassaan tehtyjen talletusten yhteismäärä oli 15.3.1995 noin 621 miljoonaa markkaa. Säästökassatilijä oli yhteensä noin 44 500 kappaletta. Talletuksista yli 90 prosenttia oli otettu vastaan kahdeksassa toimipisteessä (jäsenpalveluosasto), joista on pääteyhteys pääkonttoriin. Säästökassatalletuksia vastaanottavia toimipisteitä Osuusliike Elannossa oli kaikkiaan 105. Osuusliike Elannon säästökassatoimintaa ovat valvoneet valtiovarainministeriö ja Tilintarkastusrengas Oy:n tilintarkastajat.

Syksyllä 1993 Osuuskunta EKA-yhtymän taloudelliset vaikeudet johtivat huomattavaan talletuspakoon osuuskunnan säästökassasta ja lopulta yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitettun saneerausmenettelyn alkamiseen Osuuskunta EKA-yhtymässä. Jotta talletuspako ei olisi levinnyt muiden säästökassatoimintaa harjoittavien osuuskuntien säästökassoihin, säädettiin joulukuussa 1993 laki tallettajien saamisten turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa (1361/93), joka tuli voimaan 1.1.1994.

Tallettajien saamisten turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa annettun lain 1 §:n mukaan, jos säästökassatoimintaa harjoittava osuuskunta tulee laissa tarkoitetulla tavalla maksukyvyttömäksi, säästökassaan tehdyt talletukset turvataan laissa säädetyllä tavalla. Osuuskunta on lain tarkoittamalla tavalla maksukyvytön mm., jos siinä on alkanut yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/93) tarkoitettu saneerausmenettely.

Lain 2 §:n mukaan ennen säästökassatoimintaa harjoittavan osuuskunnan maksukyvyttömyyden alkamista sen säästökassaan tehtyyn talletukseen perustuva saaminen turvataan lunastamalla talletuksen pääoma valtiolle. Lunastaminen tapahtuu tilinomistajan vaatimuksesta valtioneuvoston tarkemmin määräämin ehdoin. Talletuksen lunastamisesta päättää valtiovarainministeriö.

Lain 7 §:n mukaan talletusten lunastamiseen tarvittavat varat maksetaan valtion varoista. Osuuskuntalain (247/54) 17 c §:n mukaisesti säästökassatalletusten turvaamiseksi asetetut vakuudet ovat voimassa valtion hyväksi siihen määrään asti kuin valtio on päättänyt lunastaa tilinomistajien talletuksia.

Laki tallettajien saamisten turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa tuli voimaan 1.1.1994. Lain 13 §:n 2 momentin mukaan lain perusteella ei voida turvata talletusta, joka on tehty säästökassatoimintaa harjoittavan osuuskunnan säästökassaan lain voimaantulon jälkeen.

Voimassa olevan lain perusteella toimiminen aiheuttaa Osuusliike Elannon vastaanottamien talletusten osalta kuitenkin ongelmia. Ensinnäkin tallettajat, joiden talletuksia ei lunasteta, saavat tallettamansa varat takaisin hyvin hitaasti, koska talletukset maksetaan joko Osuusliike Elannon talletusten vakuudeksi panttaaman omaisuuden myynnistä saatavilla varoilla tai Osuusliike Elannon liiketoiminnan tuotoista sen mukaan kuin käräjäoikeus määrää saneerausohjelmassa syksyllä 1995. Talletusten vakuutena olevan omaisuuden realisointiaikataulu riippuu saneerausohjelmasta ja talletusten takaisinmaksaminen tallettajille saattaa kestää useita vuosia.

Toiseksi voimassa oleva laki johtaa siihen, että Osuusliike Elannon säästökassatallettajia kohdellaan keskenään eri tavalla siitä riippuen, milloin talletus on tehty. Tätä tavallisten pien-tallettajien, joita Osuusliike Elannon säästökassatallettajat harvoja poikkeuksia lukuunottamatta ovat, on erittäin vaikea ymmärtää, varsinkin kuin vain noin vuotta aikaisemmin Osuuskunta EKA-yhtymän kaikki säästökassatalletukset lunastettiin valtiolle.

Säästökassatalletukset on tallettajien keskuudessa mielletty pankkitalletuksiin rinnastettavaksi riskittömäksi sijoitusmuodoksi. Tätä käsitystä on entisestään vahvistanut Osuuskunta EKA-yhtymän säästökassatalletusten lunastaminen valtiolle.

Edellä esitetyistä syistä ei voida pitää kohtuullisena, että valtio lunastaa vain osan Osuusliike Elannon säästökassatalletuksista.

Esityksessä ehdotetaan lain 13 §:ään lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan pykälän 2 momentin estämättä lain mukaan turvataan sellainen säästökassatoimintaa harjoittavan osuuskunnan säästökassaan tehty talletus, joka on tehty 1.1.1994 jälkeen. Tällaisten talletusten lunastamisen edellytyksenä olisi kuitenkin, että osuuskunnan lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu maksukyvyttömyys on alkanut ennen 1.4.1995. Jos säästökassatoimintaa harjoittava osuuskunta tulee esityksessä mainitun ajankohdan jälkeen laissa tarkoitetulla tavalla maksukyvyttömäksi, tulisi pykälän 2 momentti sovel-

lettavaksi ja tällaisen osuuskunnan säästökassaan tehdyistä talletuksista turvataan lain perusteella vain talletukset, jotka on tehty ennen 1.1.1994.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Osuusliike Elannossa oli saneeraushakemusta jätettäessä 15.3.1995 säästökassatalletuksia yhteensä noin 621 miljoonaa markkaa. Näistä noin 135 miljoonaa markkaa oli talletuksia, jotka on tehty Osuusliike Elannon säästökassaan ennen 1.1.1994 ja joiden pääoman valtio on voimassa olevan lain perusteella velvollinen lunastamaan. Ehdotetun muutoksen perusteella valtio lunastaisi myös 1.1.1994 jälkeen tehtyjen talletusten pääomat, yhteensä enintään noin 486 miljoonaa markkaa.

Osuusliike Elanto on luovuttanut valtiovarainministeriölle osuuskuntalain 17 c §:n edellyttämät vakuudet säästökassatalletusten turvaamiseksi. Vakuuksien arvoksi on arvioitu noin 700 miljoonaa markkaa. Vakuudet ovat voimassa valtion hyväksi lunastettavien talletusten määrään asti. Valtio saa takaisin talletusten lunastamiseen käyttämät varat saneerausohjelmassa päätettävän aikataulun mukaisesti. Koska vakuuksien arvo on arvioitu suuremmaksi kuin säästökassatalletusten määrä,

valtiolle ei aiheutune tappiota talletusten lunastamisesta.

Esitys liittyy valtion vuoden 1995 lisätalousarvioon.

3. Asianvalmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä virkatyönä.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Hallituksen tulee lähiaikoina on antamaan esityksen osuuskuntalain 3 luvun muuttamisesta. Esityksellä pyritään täsmentämään osuuskunnan säästökassatoimintaa koskevia säännöksiä.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i**tallettajien saamisten turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa annetun lain
13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 22 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1361/93) 13 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

13 §

Sen estämättä, mitä edellä 2 momentissa on säädetty, tämän lain perusteella turvataan säästökassatoimintaa harjoittavan osuuskunnan säästökassaan tehty talletus, jos osuuskunta on

tullut 1 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla maksukyvyttömäksi ennen 1 päivää huhtikuuta 1995.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 1995.

Helsingissä 24 päivänä toukokuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Valtiovarainministeri *Iiro Viinanen*